

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Σκορδίλη Σ., Παπαδόπουλος Π.

Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Περίληψη

Πρόσφατα η Κίνα έχει αναδειχθεί σ' έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αθρόα είσοδος ΑΞΕ έχει οδηγήσει σε εντυπωσιακή βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών της χώρας, παράλληλα όμως έχει εντείνει προϋπάρχουσες κοινωνικές, οικονομικές και χωρικές ανισότητες. Η εργασία σχολιάζει την επίδραση των ΑΞΕ στην εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων της χώρας. Η μεγάλη πλειοψηφία τους έχει χωροθετηθεί στις πυκνοκατοικημένες ανατολικές παράκτιες περιφέρειες που συγκεντρώνουν σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα (ευνοϊκή γεωγραφική θέση, μεγάλα αστικά κέντρα, άφθονο εργατικό δυναμικό) και έχουν επιπλέον ενισχυθεί με μια σειρά ευνοϊκές πολιτικές προσέλκυσης (παροχή αναβαθμισμένων υποδομών, φορολογικές απαλλαγές).

GEOGRAPHICAL DISTRIBUTION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN CHINA

Skordili S., Papadopoulos P.

Department of Geography, Harokopio University

Abstract

Recently China has emerged as one of the most significant recipients of Foreign Direct Investment (FDI) at global scale. The massive penetration of FDI has led to an impressive improvement of macroeconomic indices. However, it has widened pre-existed social, economic and spatial inequalities, as well. This paper focuses on the impact of FDI in the evolution of regional inequalities in China. The great majority of FDI has been directed to the densely-populated eastern coastal regions since they are characterized by significant comparative advantages (favorable relative location, large urban centers, abundant labour) and have been further benefited by a series of specially designed FDI attraction policies (improvement of infrastructure, tax evasion).

Λέξεις κλειδιά: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, Γεωγραφία της Βιομηχανίας, Κίνα.

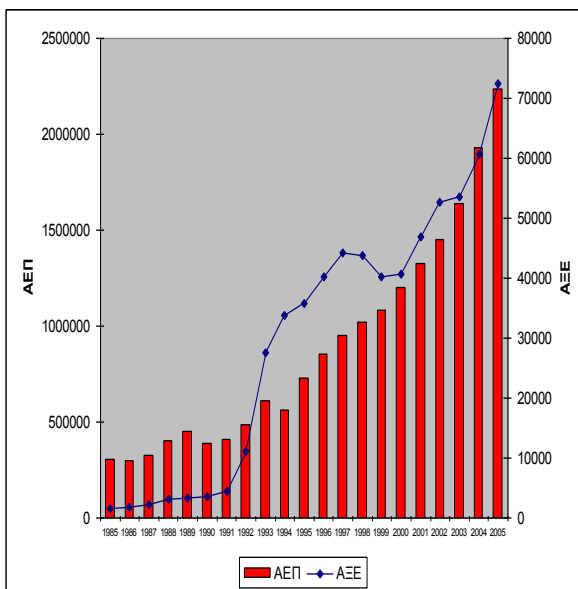
Key words: Foreign Direct Investments, Industrial Geography, China.

1.Εισαγωγή

Η Κίνα αποτελεί πλέον το αδιαμφισβήτητο περιφερειακό κέντρο των ροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) με προορισμό την Ανατολική Ασία. Το 2005 απορρόφησε ΑΞΕ ύψους \$ 110 δις. Την ίδια περίοδο συμμετείχε με ποσοστά 7% στην παγκόσμια παραγωγή μεταποιημένων προϊόντων και 7,3% στις παγκόσμιες εξαγωγές (The Economist 11/01/2007). Πλεονεκτεί στο ότι ασκεί διπλή έλξη στις Διεθνικές Εταιρίες, τόσο ως χώρα-στόχος ΑΞΕ έντασης εργασίας και προσανατολισμού εξαγωγών, όσο και ως χώρα-στόχος ΑΞΕ εκμετάλλευσης της μεγάλης εγχώριας αγοράς. Οι σημαντικότερες ΑΞΕ υλοποιήθηκαν στους γρήγορα αναπτυσσόμενους τομείς των κατασκευών (τσιμέντο, σίδηρος, χάλυβας κ.α.), της

αυτοκινητοβιομηχανίας, των ηλεκτρονικών, των υπηρεσιών παραγωγού, της μαζικής εστίασης και του λιανικού εμπορίου. Περίπου το 70% των εισερχόμενων ΑΞΕ αφορά μεταποιητικές δραστηριότητες χαμηλής ή/και μεσαίας τεχνολογίας. Αυτήν την περίοδο θεωρείται «το παγκόσμιο εργοστάσιο» (Fishman 2005).

Η ανάδειξη της Κίνας σε έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς ΑΞΕ οφείλεται σε μια σειρά θεσμικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και γεωγραφικούς παράγοντες. Ήδη από το 1978 η κινεζική κυβέρνηση εφαρμόζει ένα ευρύ πλέγμα μέτρων πολιτικής και δημιουργεί τις απαραίτητες υποδομές με στόχο την προσέλκυση ΑΞΕ. Επιπλέον η χώρα διαθέτει άφθονο, φτηνό και πειθαρχημένο εργατικό δυναμικό, φτηνή γη, μεγάλη εσωτερική αγορά με προοπτική περαιτέρω ανάπτυξης, γεωγραφική εγγύτητα στα Νέα Βιομηχανικά Κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Η συνεχής ανοδική πορεία του όγκου των ΑΞΕ είναι φανερή στο διπλανό διάγραμμα (Σχήμα 1. Εξέλιξη του ΑΕΠ και των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, 1984-2005, τρέχουσες τιμές σε εκ \$, πηγή: UNCTAD, 2006, SSB, 2006). Όπως φαίνεται κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 οι ΑΞΕ ακολούθησαν αργή ανοδική πορεία, ενώ κατά την δεκαετία του 1990, οπότε είχε πλέον εμπεδωθεί το φιλικό επενδυτικό περιβάλλον και η διεθνής συγκυρία ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκή, οι ΑΞΕ αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς, με εξαίρεση μια βραχυχρόνια κάμψη στα τέλη της δεκαετίας 1990 που αποδίδεται στην οικονομική κρίση που έπληξε την ευρύτερη περιοχή το 1997-98. Η ταχεία άνοδος διατηρείται και μετά το 2001 οπότε η χώρα γίνεται πλήρες μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Η ανοδική πορεία των ΑΞΕ ακολουθείται από παράλληλη αύξηση του ΑΕΠ της χώρας. Η εντυπωσιακή αύξηση του ΑΕΠ της Κίνας, στη διάρκεια της περιόδου 1980-2005 αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 9% (σε σταθερές τιμές), αποδίδεται στο σταδιακό άνοιγμα της χώρας στη διεθνή αγορά και ειδικότερα στην εισροή ΑΞΕ (The Economist, 20/03/2004).

Η εντυπωσιακή ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας προβάλλεται από πολλούς/ες ως το επιτυχημένο παράδειγμα ένταξης μιας ως σχετικά πρόσφατα απομονωμένης χώρας στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία (Friedman, 2005). Συχνά τα επιχειρήματα αυτής της συζήτησης προκύπτουν από την εντυπωσιακή αυξητική πορεία των μέσων τιμών επιλεγμένων

οικονομικών δεικτών που καταρτίζονται σε επίπεδο χώρας. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η σταθερή αναφορά στο δείκτη ΑΕΠ κατά κεφαλήν σ' επίπεδο χώρας προκειμένου να αξιολογηθεί το επίπεδο ανάπτυξης αλλά και η αύξηση του μεγέθους της εσωτερικής αγοράς. Ωστόσο η χρήση πιο εξειδικευμένων δεικτών, στην προκειμένη περίπτωση του Διαθέσιμου Ακαθάριστου Εισοδήματος κατά κεφαλήν, δείχνει ότι στην πραγματικότητα η αύξηση της αγοραστικής δύναμης του ντόπιου πληθυσμού είναι σαφέστατα μικρότερη.

Πρόσφατες μετρήσεις εκτιμούν ότι ενώ το ΑΕΠ κ.κ. κυμαίνεται στα \$ 1000, το Διαθέσιμο ΑΕΕ κ.κ. εκτιμάται μόλις σε \$545. Η διαφορά αυτή αποδίδεται στην υψηλή ροπή για αποταμίευση που χαρακτηρίζει τα κινεζικά νοικοκυριά. Παρά τα χαμηλά τους εισοδήματα, η μέση κινεζική οικογένεια αποταμιεύει ένα σεβαστό ποσοστό του εισοδήματος της την τελευταία εικοσαετία. Η συνεχής φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος, σε συνδυασμό με το δραστικό περιορισμό των γεννήσεων, την αύξηση του μέσου προσδόκιμου ζωής και τη χαμηλή ηλικία συνταξιοδότησης, έχουν δημιουργήσει μεγάλη ανασφάλεια στους Κινέζους για το μέλλον τους. Εκτιμάται ότι στα νοικοκυριά ανήκουν τραπεζικές αποταμιεύσεις και ακίνητη περιουσία που αντιστοιχούν στο 140% του ΑΕΠ. Η εμπειρία από άλλες χώρες δείχνει ότι ο πληθυσμός θα συνεχίζει να αποταμιεύει και η διαδικασία ένταξης στην αγορά της πλειοψηφίας των Κινέζων θα είναι μια μακρόχρονη διαδικασία (The Economist, 20/03/2004).

Από αυτό το παράδειγμα γίνεται φανερό ότι η επικέντρωση της γενικότερης συζήτησης για την ένταξη της Κίνας στην παγκόσμια αγορά, στη πορεία μακροοικονομικών μεγεθών σε επίπεδο χώρας, μπορεί να οδηγήσει σε παρανοήσεις και διαστρέβλωση της πραγματικότητας. Υπάρχει ανάγκη για πιο εξειδικευμένες μελέτες προκειμένου να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις των δραματικών αλλαγών που ευρίσκονται σε εξέλιξη. Ένα από τα θέματα που δεν απασχολούν συχνά τη γενικότερη συζήτηση για την ένταξη της Κίνας στην παγκόσμια αγορά έχει να κάνει με την κατεύθυνση των ΑΞΕ σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας. Ο μεγάλος όγκος των ΑΞΕ έχει δείξει σαφή χωροθετική προτίμηση σε ένα μικρό αριθμό περιφερειών με αποτέλεσμα την ένταξη των υφιστάμενων περιφερειακών ανισοτήτων. Αντικείμενο της εργασίας είναι η παρουσίαση και ο σχολιασμός της γεωγραφικής κατανομής των ΑΞΕ στο εσωτερικό της χώρας.

Στην δεύτερη ενότητα παρουσιάζεται η εξέλιξη της χωρικής κατανομής των ΑΞΕ στην Κίνα και τα βασικά σημεία της κρατικής πολιτικής κατεύθυνσης των επενδύσεων σε συγκεκριμένες περιοχές (1979-2005). Η ενότητα που ακολουθεί εντοπίζει τους κρίσιμους χωροθετικούς παράγοντες που προκάλεσαν τη συγκεκριμένη χωροθέτηση. Τέλος, στο καταληκτικό κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο σοβαρό περιφερειακό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα που έχει ενταθεί σημαντικά από την έλευση των ΑΞΕ.

2. Γεωγραφική κατανομή των ΑΞΕ στην Κίνα

Από πολύ νωρίς η κινεζική κυβέρνηση κατεύθυνε τις ΑΞΕ σε συγκεκριμένες περιοχές των ανατολικών παράκτιων επαρχιών. Ήδη από το 1979 οι ΑΞΕ κατευθύνονται σε Ειδικές Οικονομικές Ζώνες (Special Economic Zones, εφεξής ΕΟΖ), βιομηχανικές περιοχές έκτασης μεγαλύτερης των 100 τετρ.χλμ.. Η εγκατάσταση των ΑΞΕ στις περιοχές αυτές υποστηρίζεται από σειρά ειδικών επενδυτικών κινήτρων, τα οποία αφορούν κυρίως θεσμικές και φορολογικές ελαφρύνσεις και διευκολύνσεις. Η φορολογία εισοδήματος για τις επιχειρήσεις των ΕΟΖ είναι σταθερή στο 15%, πολύ χαμηλότερη από οπουδήποτε αλλού στην χώρα. Επιπλέον τα κέρδη που στέλνονται έξω από την χώρα είναι αφορολόγητα και αν η επιχείρηση πραγματοποιεί εξαγωγές, ένα ποσοστό της αξίας τους επιστρέφεται από το κράτος. Επίσης τα αγαθά που πωλούνται εντός της χώρας υπόκεινται σε χαμηλότερο ΦΠΑ, ενώ οι πρώτες ύλες και τα ενδιάμεσα προϊόντα που εισάγονται για επιτόπια επεξεργασία και επανεξαγωγή απαλλάσσονται από εισαγωγικούς δασμούς (Νικολακόπουλος, 2005:332).

Οι τέσσερις πρώτες ΕΟΖ (1979) χωροθετήθηκαν στις πόλεις Shenzhen, Zhuhai, Shantou και Xiamen. Βασικός στόχος ήταν ο άμεσος έλεγχος και ο γεωγραφικός περιορισμός τυχόν αρνητικών συνεπειών από το άνοιγμα της αγοράς. Επιπλέον οι ΕΟΖ τοποθετήθηκαν πλησίον

περιοχών έντονα βιομηχανοποιημένων και με έντονη διεθνή δραστηριότητα. Οι τρεις πρώτες δημιουργήθηκαν στην επαρχία Guangdong, πολύ κοντά στο Hong Kong και το Macao, ενώ η τέταρτη στη γειτονική επαρχία Fujian, αντίκρου από την Taiwan. Η Shenzhen μάλιστα βρίσκεται ακριβώς επάνω στην συνοριακή γραμμή με το Hong Kong από το οποίο την χωρίζει μόνο ένα ποτάμι. Στα τέλη της δεκαετίας 1970 ήταν μια μικρή αγροτική πόλη με 70.000 κατοίκους που περιβαλλόταν από ορυζώνες. Σήμερα η Shenzhen θεωρείται η «Μέκκα» του σύγχρονου κινεζικού καπιταλισμού. Η εγγύτητα με τις περιοχές αυτές προσέδιδε στις ΕΟΖ σημαντικά πλεονεκτήματα (Fishman, 2005:101).

Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας 1980 η Κίνα «ανοίγεται» ακόμη περισσότερο προς τους ξένους επενδυτές και οι ροές ΑΞΕ αυξάνονται σημαντικά. Το 1986 η κυβέρνηση υιοθετεί στα πλαίσια του Έβδομου Πενταετούς Αναπτυξιακού Σχεδίου τον λεγόμενο «καταμερισμό της εργασίας των τριών οικονομικών ζωνών». Οι ζώνες αυτές αντιστοιχούν στις ανατολικές, κεντρικές και δυτικές επαρχίες και ορίζονται σύμφωνα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής και τον τοπικό καταμερισμό της εργασίας. Το σχέδιο αυτό προβλέπει την ειδικευση των ανατολικών επαρχιών στην εξαγωγική βιομηχανία και το διεθνές εμπόριο. Αντίστοιχα, οι κεντρικές επαρχίες ειδικεύονται στην αγροτική παραγωγή και οι δυτικές στην κτηνοτροφία και την εκμετάλλευση ορυκτών πόρων. Με τον τρόπο αυτό οι ανατολικές επαρχίες της Κίνας αναγνωρίζονται ως περιοχές χωροθέτησης των ΑΞΕ (Lee, 2002:32).

Στη διάρκεια της πενταετίας 1984 -1989 λοιπόν σημειώνεται εντυπωσιακή επέκταση των ευνοϊκών ζωνών εγκατάστασης της βιομηχανικής δραστηριότητας, πάντα εντός των ορίων των ανατολικών παράκτιων επαρχιών. Το 1984 ορίζονται νέες ζώνες ευνοϊκών κινήτρων, οι Ζώνες Οικονομικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης στις 14 παραθαλάσσιες πόλεις-COCs (Coastal Open Cities): Dalian, Qinhuangdao, Tianjin, Yantai, Qingdao, Lianyungang, Nantong, Shanghai, Ningbo, Wenzhou, Fuzhou, Guangzhou, Zhanjiang, Beihai (Qu&Green, 1997:58). Την αμέσως επόμενη χρονιά θεσμοθετούνται τρία επιπλέον «αναπτυξιακά τρίγωνα», οι Ανοικτές Παραθαλάσσιες Περιφέρειες-CORs (Coastal Open Regions): τα δέλτα των ποταμών Yangtze και Pearl και η περιοχή Min Nan στην επαρχία Fujian. Το 1988 το νησί Hainan καθορίζεται ως η πέμπτη και μεγαλύτερη ΕΟΖ ενώ οι COCs και οι CORs επεκτείνονται σχηματίζοντας πλέον μια συνεχή ανοικτή παραθαλάσσια ζώνη. Στη ζώνη αυτή συμπεριλαμβάνονται επιπλέον οι χερσόνησοι Liaoning και Shandong στο βορρά και τα παράκτια τμήματα των επαρχιών Guangxi και Hebei. Το 1989 ενσωματώνεται στις ΕΟΖ μια νέα οικονομική ζώνη, η περιοχή Pudong στη Shanghai με στόχο την κατεύθυνση ΑΞΕ σε αυτήν τη μητροπολιτική επαρχία. Επιπλέον το 1992 και η πρωτεύουσα Beijing απολαμβάνει τα ίδια πλεονεκτήματα με τις COCs και καθορίζονται 13 Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου στα σημαντικότερα λιμάνια της χώρας (Lee 2002:31-33).

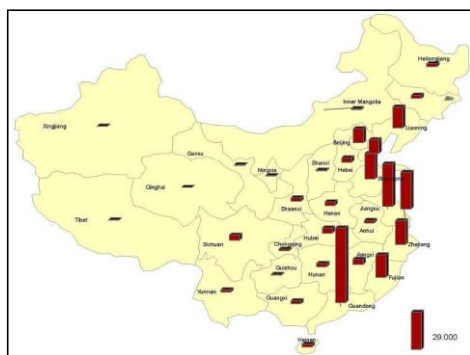
Οι εξελίξεις αυτές οδηγούν στη συγκέντρωση του μεγαλύτερου όγκου των ΑΞΕ σε ένα μικρό αριθμό ανατολικών επαρχιών. Όπως δείχνουν τα δεδομένα του πίνακα 1, ήδη το 1990, μια μόνο επαρχία η Guangdong συγκεντρώνει ποσοστό της τάξεως του 46,1% του συνόλου των ΑΞΕ. Το 1995 το ποσοστό της Guangdong υποχωρεί ενώ εισάγεται στην ομάδα των δυνατών και η επαρχία Jiangsu, η οποία επωφελούμενη από την γειτνίαση με την Shanghai αναπτύσσεται σημαντικά. Την εποχή εκείνη αρχίζει να παρατηρείται μια σταδιακή μετατόπιση του ενδιαφέροντος από το δέλτα του ποταμού Pearl στην επαρχία Guangdong, προς το δέλτα του ποταμού Yangtze στην ευρύτερη περιοχή της Shanghai. Πιο πρόσφατα δεδομένα (2003) αποκαλύπτουν μείωση της σχετικής σημασίας των νοτιοανατολικών επαρχιών προς όφελος της ευρύτερης περιφέρειας της Shanghai. Η σχετική συμμετοχή της επαρχίας Guangdong μειώνεται σημαντικά (14,8%) ενώ για πρώτη φορά η Shanghai με τις γειτονικές επαρχίες Jiangsu και Zhejiang συγκεντρώνουν ποσοστό περίπου 40% των εισερχόμενων ΑΞΕ.

Πίνακας 1. Ποσοστά συμμετοχής επαρχιών στο σύνολο των εισερχόμενων ΑΞΕ, 1990, 1995, 2003

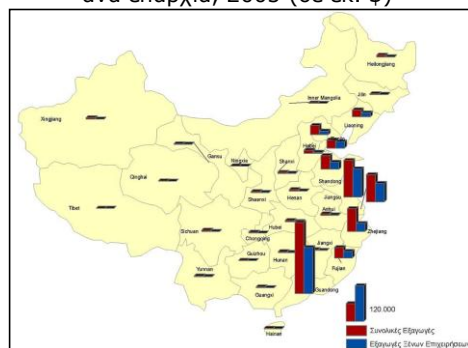
Επαρχίες	1990	1995	2003
Ανατολικές	93,1	87,7	86,5
Beijing	8,1	2,9	4,1
Tianjin	1,1	4,1	2,9
Hebei	1,3	1,5	1,8
Liaoning	7,5	3,8	5,3
Shanghai	5,1	7,8	10,3
Jiangsu	3,9	13,9	20,0
Zhejiang	1,2	3,4	9,4
Fujian	9,3	10,9	4,9
Shandong	5,4	7,2	11,4
Guandong	46,1	27,6	14,8
Guangxi	1,0	1,8	0,8
Hainan	3,0	2,9	0,8
Κεντρικές	4,0	9,2	11,2
Δυτικές	2,8	3,1	2,1

Πηγή: SSB, 2005, Wei, 2003

α. αριθμός ΑΞΕ ανά επαρχία

β. Συν. εξαγωγές & εξαγωγές ΑΞΕ ανά επαρχία, 2005 (σε εκ. \$)

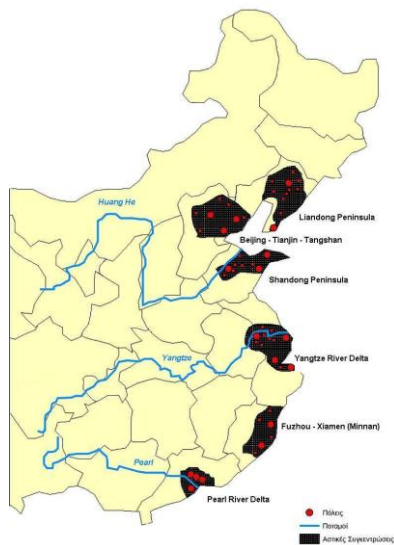

Σχήμα 2. Γεωγραφική κατανομή των ξένων επιχειρήσεων (ΞΕ) ανά επαρχία, 2005.

Πηγή: SSB, 2006.

Τα παραπάνω σχήματα αποδεικνύουν τη γεωγραφική πόλωση των ΑΞΕ και της εξαγωγικής δραστηριότητας. Η επαρχία Guangdong έχει προσελκύσει αθροιστικά το μεγαλύτερο αριθμό ΑΞΕ και ακολουθούν η επαρχίες Jiangsu, Shanghai και Shandong. Σημαντική δραστηριότητα έχουν επίσης οι επαρχίες Zhejiang, Fujian και Liaoning. Στις επαρχίες αυτές βρίσκονται οι σημαντικότερες πόλεις-λιμάνια της Κίνας (Shanghai, Guangzhou, Tianjin, Dalian, Qingdao, Ningbo), στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για τις εξαγωγές και το διεθνές εμπόριο.

Εκεί επίσης βρίσκονται οι δυο πλέον βιομηχανοποιημένες περιοχές της χώρας, οι πυρήνες ανάπτυξης της σύγχρονης Κίνας. Πρόκειται για τα γνωστά δέλτα του «ποταμού των μαργαριταριών» (Pearl River Delta) στο νότο και του ποταμού Yangtze στο βορρά. Οι περιοχές αυτές αποτελούν την σημαντικότερη βιομηχανική βάση της Κίνας με σημαντικό αριθμό ξένων αλλά και εγχώριων επιχειρήσεων. Το δέλτα του ποταμού Pearl βρίσκεται στην επαρχία Guangdong και περιλαμβάνει 9 βασικές πόλεις. Τα τελευταία χρόνια γίνονται αναφορές στο «διευρυμένο δέλτα του ποταμού Pearl», το οποίο περιλαμβάνει επιπλέον το Hong Kong και το Macao. Όπως έχει αναφερθεί στα προηγούμενα η περιοχή αυτή ήταν το επίκεντρο των μεταρρυθμίσεων της δεκαετίας του 1980, καθώς από εκεί ξεκίνησε η οικονομική απελευθέρωση και η διαδικασία της ανάπτυξης. Το δέλτα του ποταμού Yangtze εκτείνεται σε μια μεγάλη περιοχή, στο κέντρο της ανατολικής ακτής που ορίζεται από το σημαντικό αστικό κέντρο της Shanghai και 14 ακόμα αστικά κέντρα. Σε γενικές γραμμές το δέλτα του ποταμού Pearl είναι κέντρο παραγωγής βιοτεχνικών προϊόντων και ελαφριάς βιομηχανίας ενώ το δέλτα του ποταμού Yangtze προσανατολίζεται περισσότερο προς την βαριά βιομηχανία και τα χημικά (Νικολακόπουλος, 2005:165).

3. Προσδιοριστικοί παράγοντες της άνισης γεωγραφίας

Οι παράκτιες ανατολικές περιφέρειες της χώρας συγκεντρώνουν μια σειρά χαρακτηριστικά που ικανοποιούν με τον καλύτερο τρόπο τις χωροθετικές απαιτήσεις των ΑΞΕ. Η χωροθέτηση σε αυτές τις περιοχές εξασφάλιζε ταυτόχρονη πρόσβαση σε μεγάλα αστικά κέντρα και σε διεθνή εμπορικά λιμάνια. Η εγγύτητα σε μεγάλα αστικά κέντρα εξασφάλιζε την εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων των αστικών οικονομιών συγκέντρωσης, δηλαδή πρόσβαση σε άφθονο και ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, κυβερνητικές υπηρεσίες, αναβαθμισμένες υποδομές, μεγάλη αγορά, κ.α. Ενώ η εγγύτητα σε μεγάλα λιμάνια ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για τη μείωση τόσο του κόστους συγκέντρωσης των πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων όσο και του κόστους μεταφοράς των τελικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές (Marston et al. 2005).

Εκτός από τα σημαντικά χρηματοδοτικά και φορολογικά κίνητρα η χώρα έχει πραγματοποιήσει πολύ σημαντικές επενδύσεις στο τομέα της βελτίωσης των μεταφορικών υποδομών στις ανατολικές επαρχίες. Αυτήν την περίοδο ευρίσκονται σε εξέλιξη στην ανατολική ακτή της Κίνας μερικά από τα σημαντικότερα τεχνικά έργα σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ανατολική ακτή διαθέτει τις αρτιότερες και πιο σύγχρονες μεταφορικές υποδομές. Οι επαρχίες αυτές διατρέχονται από ένα πυκνό δίκτυο ποτάμιας ναυσιπλοΐας στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για την βιομηχανική ανάπτυξη. Το μεγαλύτερο κανάλι ποτάμιας ναυσιπλοΐας (Grand Canal) συνολικού μήκους 1900 χιλιομέτρων συνδέει το Beijing στο βορρά με την Fuzhou στον νότο. Ακόμη ένα πυκνό σιδηροδρομικό συνδέει τις σημαντικότερες πόλεις των ανατολικών επαρχιών, ενώ στη Shanghai υπάρχει η ταχύτερη γραμμή σιδηροδρόμου στον

κόσμο (Maglev Train). Προς το παρόν η γραμμή συνδέει το κέντρο της πόλης με το αεροδρόμιο, αλλά άμεσα θα επεκταθεί μέχρι το Beijing (BBC News, 21/11/2005). Επιπλέον πληθαίνουν διαρκώς τα παραδείγματα νέων υπερσύγχρονων γεφυρών οι οποίες κατασκευάζονται στις ανατολικές επαρχίες με σκοπό να βελτιώσουν τις χερσαίες μεταφορές. Τρεις από τις σημαντικότερες και μεγαλύτερες γέφυρες της Κίνας έχουν κατασκευαστεί στην ευρύτερη περιοχή της Shanghai γεφυρώνοντας τις όχθες του ποταμού Yangtze, ενώ ευρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή της μεγαλύτερης θαλάσσιας γέφυρας στην πόλη Hangzhou, η οποία θα ελαττώσει την απόσταση μεταξύ της Shanghai και του σημαντικού λιμανιού Ningbo κατά 120 χλμ. (BBC News, 26/06/2007). Ακόμη, στη Shanghai κατασκευάζεται νέο λιμάνι, συνολικού μήκους 27,5 χλμ., το οποίο αναμένεται να ενισχύσει επιπλέον την θέση της πόλης ως διεθνές ναυτιλιακό κέντρο και σημαντικό λιμάνι (AsiaTimes online, 07/01/2006).

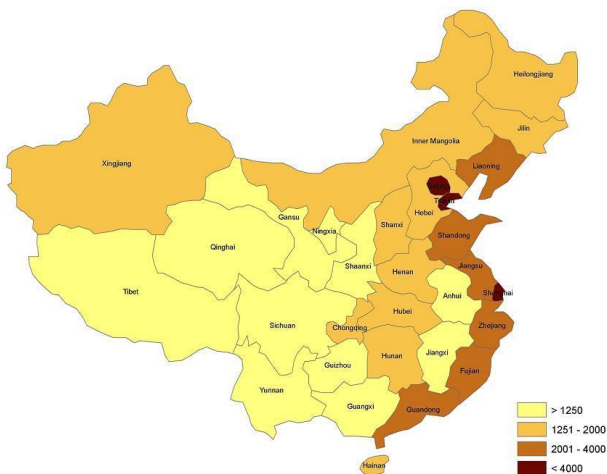
Οι ανατολικές επαρχίες επιπλέον διαθέτουν μακράν το σημαντικότερο δίκτυο αστικών κέντρων της χώρας (βλ. Σχήμα 3. Οι Σημαντικότερες Αστικές Συγκεντρώσεις στην Κίνα). Ενώ καταλαμβάνουν μόνο το 14% της συνολικής έκτασης συγκεντρώνουν το 42% του συνολικού πληθυσμού. Οι πόλεις τους δεν αποτελούν μόνο τις μεγάλες καταναλωτικές αγορές, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για τις ΑΞΕ προσανατολισμού αγοράς, αλλά και τις «δεξαμενές» άφθονου και ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, το κέντρο των κυβερνητικών υπηρεσιών και υπηρεσιών παραγωγού (τράπεζες, εταιρίες συμβούλων, μεταφορικές εταιρίες, κ.α.), τους κόμβους των μεταφορικών υποδομών, κ.α. Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας οι πόλεις της ανατολικής ακτής έχουν αυξήσει εντυπωσιακά τα μεγέθη τους λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης. Ο πληθυσμός της επαρχίας της Shanghai αγγίζει τα 17 εκατομμύρια κατοίκους ενώ το Beijing μαζί με την Tianjin τα 24 εκατομμύρια κατοίκους. Αυτήν την περίοδο ευρίσκεται σε εξέλιξη η μαζικότερη μετακίνηση πληθυσμών από τις μακρινές αγροτικές επαρχίες της ηπειρωτικής Κίνας προς τις γρήγορα αναπτυσσόμενες ανατολικές περιφέρειες προς αναζήτηση εργασίας. Η αγροτική έξοδος έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Το 1990 ο αστικός πληθυσμός της Κίνας αποτελούσε το 19% του συνόλου. Το 2005 το αντίστοιχο ποσοστό άγγιξε το 43% (Fishman, 2005:17).

Εκτός από τους παραπάνω βασικούς χωροθετικούς παράγοντες, βασικό ρόλο ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ στις ανατολικές επαρχίες έχουν διαδραματίσει η πολιτισμική και η γεωγραφική εγγύτητα με συγκεκριμένους ξένους επενδυτές. Σημαντικοί ξένοι επενδυτές προέρχονται από την πανίσχυρη κινεζική διασπορά που αποτελεί ένα διακριτό κοινωνικό και επιχειρηματικό δίκτυο καθοριστικής σημασίας για την ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας. Τα περισσότερα μέλη της κατάγονται από τις ανατολικές επαρχίες και επιλέγουν να κατευθύνουν τις επενδύσεις τους στους τόπους καταγωγής τους (Gao, 2005:154, Wai&Yeung, 1999:106). Ακόμη αρκετές περιοχές των ανατολικών επαρχιών διατηρούν ισχυρούς δεσμούς με συγκεκριμένες χώρες της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Ασίας που έχουν αναδειχθεί σε σημαντικούς επενδυτές. Σημειώνεται ότι το Hong Kong ήταν το 2005 με ποσοστό 30% η πρώτη χώρα-προέλευσης ΑΞΕ στην Κίνα. Οι περισσότερες ΑΞΕ από το Hong Kong έχουν ως στόχο τη γειτονική επαρχία Guangdong και κυρίως την πόλη Shenzhen, που ευρίσκεται στη συνοριακή γραμμή, με την οποία υπάρχουν ιδιαίτεροι δεσμοί και ομιλείται η ίδια διάλεκτος. Για παρόμοιους λόγους ΑΞΕ από την Taiwan κατευθύνονται κυρίως προς την επαρχία Fujian και κυρίως προς την πόλη Xiamen. Ακόμη, σημαντικοί δεσμοί υπάρχουν και μεταξύ της Taiwan και της Shanghai στην οποία έχουν εγκατασταθεί πολλοί μετανάστες προερχόμενοι από το νησί (Hou, 2002:12, Fishman, 2005:37). Οι σημαντικότερες ΑΞΕ με προέλευση της Σιγκαπούρη κατευθύνονταν κυρίως στις επαρχίες Hainan, Guangdong και Fujian (Tan&Wai, 2000:438). Αντίστοιχα, σχετικά πρόσφατα ιαπωνικές εταιρίες του κλάδου των υπηρεσιών (τεχνικά γραφεία, διαφημιστικές εταιρίες, δικηγορικά γραφεία) εξωπορίζουν εργασίες ρουτίνας σε εργαζόμενους/ες στην ευρύτερη περιοχή της Dalian, όπου μεγάλο μέρος του πληθυσμού ομιλεί την ιαπωνική γλώσσα επειδή η περιοχή ήταν υπό ιαπωνική κατοχή μέχρι το Β ΠΠ (Friedman, 2005)

Πρόσφατα δεδομένα (2005) αποκαλύπτουν τάσεις κορεσμού των σημαντικών βιομηχανικών συγκεντρώσεων γύρω από τη Shanghai και τη Shenzhen. Ο μηνιαίος μισθός του βιομηχανικού εργάτη στην περιοχή της Shanghai (περιλαμβανομένων των κοινωνικών εισφορών) κυμαίνεται πλέον στα \$350 ενώ, ο αντίστοιχος μισθός στη Μανίλα είναι μικρότερος από \$200, στη Μπαγκόκ \$150 και στο Μπατάμ (Ινδονησία) λίγο περισσότερο από \$100. Οι διαφορές είναι λίγο μικρότερες αν ληφθεί υπόψη η παραγωγικότητα της εργασίας ωστόσο εξακολουθούν να είναι σημαντικές. Επιπλέον είναι δύσκολη και σχετικά ακριβή η εξεύρεση κατάλληλης γης και κατασκευής εγκαταστάσεων στις κορεσμένες ΝΑ περιφέρειες ενώ, το μεταφορικό κόστος και οι φτωχές υποδομές κάνουν ασύμφορη την εγκατάσταση στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες στο εσωτερικό της χώρας (The Economist, 11/01/2007). Αν και υπάρχουν ενθαρρυντικά στοιχεία, οι κρατικές πολιτικές κατεύθυνσης των ΑΞΕ στις λιγότερο αναπτυγμένες επαρχίες της ενδοχώρας που εφαρμόζονται από το 2000 δεν φαίνεται να αποδίδουν (Zheng&Chen, 2007:8). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιχειρήσεις που κατευθύνονται προς το εσωτερικό είναι κυρίως οι κινεζικές. Ο αριθμός των μετεγκατεστημένων στο εσωτερικό ξένων επιχειρήσεων είναι ακόμη πολύ μικρός. Μια από αυτές είναι και εταιρία λογισμικού Η/Υ Intel, η οποία το 2004 δημιούργησε ένα νέο εργοστάσιο συνολικής επένδυσης \$525 εκατομμυρίων στην πόλη Chengdu στην επαρχία Sichuan, ως συμπληρωματική μονάδα του εργοστασίου της που λειτουργεί 1600 χιλιόμετρα μακριά στην Shanghai. Ο πιο σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας είναι το υψηλό μεταφορικό κόστος από το εσωτερικό προς τα σημαντικά λιμάνια στα ανατολικά, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για τις εξαγωγικές ΑΞΕ. Επιπλέον στις κεντρικές περιοχές δεν είναι εύκολη η εξεύρεση κατάλληλου εργατικού δυναμικού, ενώ και οι επαφές με τις κρατικές υπηρεσίες δεν είναι εύκολες (The Economist, 11/01/2007). Η σχετική αύξηση του κόστους παραγωγής στην ανατολική Κίνα έχει ήδη οδηγήσει σε ανάσχεση του ρυθμού προσέλκυσης νέων επενδύσεων στη χώρα. Οι περισσότερες ΔΕ που έχουν ήδη επενδύσει στην Κίνα επιλέγουν να επεκτείνουν την παραγωγική τους δραστηριότητα σε χώρες χαμηλότερου κόστους της ΝΑ Ασίας αντί να επιχειρήσουν νέα επένδυση στην κορεσμένη παράκτια ζώνη ή στο εσωτερικό της Κίνας (The Economist 11/01/2007).

4. Συμπεράσματα

Είναι φανερό ότι το εντυπωσιακό κύμα των ΑΞΕ στην Κίνα έχει κατευθυνθεί σε συγκεκριμένες περιοχές των που ικανοποιούν με τον καλύτερο τρόπο τις χωροθετικές τους απαιτήσεις. Οι ΑΞΕ κατευθύνθηκαν αρχικά στις νοτιοανατολικές περιφέρειες της χώρας και σταδιακά επεκτάθηκαν και στις κεντρικές και βόρειες ανατολικές επαρχίες. Η επιλεκτική τους χωροθέτηση έχει εντείνει δραματικά τις προϋπάρχουσες περιφερειακές ανισότητες. Οι σημαντικές περιφερειακές ανισότητες της χώρας δεν είναι καινούργιες αλλά τις δυο τελευταίες δεκαετίες έχουν προσλάβει πρωτόγνωρη ένταση λόγω των συγκεκριμένων χωροθετικών επιλογών των ΑΞΕ. Η αύξηση του ΑΕΠ δεν κατανεμήθηκε ισόποσα ανάμεσα στις πόλεις και τις περιφέρειες της χώρας. Δεδομένα του 2005 αποκαλύπτουν ότι το ΑΕΠ κ.κ. της πλέον αναπτυγμένης περιφέρειας της Shanghai (\$ 5.165) είναι δεκαπλάσιο της αντίστοιχης τιμής για τη λιγότερο αναπτυγμένη περιφέρεια Guinzhou (\$492) (Zheng & Chen, 2007).

Ο κινέζος καθηγητής Hu Angang παρατηρεί εύστοχα ότι «η Κίνα περικλείει τέσσερις κόσμους» (one China four worlds) όπως απεικονίζονται στο διπλανό Σχήμα (Σχήμα 4. Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά επαρχία, 2005, πηγή: SSB, 2006). Ο «πρώτος κόσμος», όπου κατοικεί ποσοστό 2,2% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα Beijing, Shanghai και Shenzhen. Ο «δεύτερος κόσμος», όπου κατοικεί ποσοστό 22% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τις υπόλοιπες ευνοημένες ανατολικές επαρχίες στην παράκτια ζώνη. Ο «τρίτος κόσμος», όπου κατοικεί το 26% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τις κεντρικές επαρχίες της χώρας, ενώ ο «τέταρτος», που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας της χώρας και κατοικεί το υπόλοιπο 50% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τις φτωχότερες δυτικές επαρχίες. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Κίνας το μέσο κατά κεφαλήν περιφερειακό ΑΕΠ της χώρας το 2005 ήταν ίσο με \$1978, ενώ το μέσο κ.κ. ΑΕΠ για τις ανατολικές επαρχίες ήταν ίσο με \$3068, για τις κεντρικές \$1464 και για τις δυτικές \$1133.

Το ΑΕΠ κ.κ. (σε ΤΑΔ) των αναπτυγμένων αστικών περιοχών του «πρώτου κόσμου» προσεγγίζει τα επίπεδα των αναπτυγμένων κρατών, του «δεύτερου κόσμου» υπερβαίνει τον παγκόσμιο μέσο όρο, ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας χαρακτηρίζονται από πολύ χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, με μικρή υστέρηση των δυτικών έναντι των κεντρικών περιφερειών (Kwan 2005).

Η εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη της Κίνας έχει διευρύνει τις περιφερειακές ανισότητες. Η πολιτική των «ανοικτών θυρών» που άρχισε να εφαρμόζεται στην Κίνα από το 1978 έθεσε ως προτεραιότητα τη διευκόλυνση των μηχανισμών της αγοράς και την αύξηση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας σε βάρος της ανάπτυξης των κεντρικών και δυτικών περιφερειών. Είναι διάσημη η ρήση του τότε προέδρου Deng Xiaoping «ας αφήσουμε ορισμένους ανθρώπους και κάποιες περιφέρειες να πλουτίσουν γρηγορότερα». Πράγματι κάποιοι –λίγοι– άνθρωποι και κάποιες –λίγες– περιφέρειες πλούτισαν. Ωστόσο η πλειοψηφία των ανθρώπων και των περιφερειών όχι μόνο δεν μπόρεσε να ακολουθήσει αλλά βλέπουν να διευρύνεται εντυπωσιακά το χάσμα που τους χωρίζει από εκείνους/ες που πρόλαβαν.

Βιβλιογραφία

Νικολακόπουλος, Σ, 2005: Πώς να κάνετε μπίζνες με την Κίνα (β' έκδοση). Eurasian Link: Αθήνα.

Fishman, T, 2006: Κίνα Α.Ε. [μτφρ. Ν. Ρούσσος]. Εκδόσεις Κλειδάριθμος: Αθήνα.

Angresano, J, Zhang, B and Zhang, M, 2002: China's Rapid Transformation: the role of FDI, *Global Business and Economics Review*, 4 (2), 223-242.

AsiaTimes online, 07/01/2006: Shanghai now the world's largest cargo port. http://www.atimes.com/atimes/China_Business/HA07Cb02.html (31/07/2007).

BBC News, 21/11/2005: Siemens wins Chinese train deal, <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/business/4456112.stm> (04/07/2007).

BBC News, 26/06/2007: China Finishes Longest Sea Bridge, <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/asia-pacific/6242454.stm> (27/08/2007).

Friedman, T, 2005: *The world is flat: a brief history of the twenty-first century*, Straus and Giroux: N. York.

Gao, T, 2005: Foreign Direct Investment in China: How Big are the Roles of Culture and Geography, *Pacific Economic Review*, 10 (2), 153-166.

Hou, J.K, 2002: *China's FDI Policy and Taiwanese Direct Investment in China*, Hong Kong University of Science and Technology Centre for Economic Development, Working Paper 0206: 1.

Marston, S., Knox, P and Liverman, D, 2003: *World Regions in Global Context*, Pearsons: New York.

Kwan, H, 2005: *Regional Disparities have gone beyond acceptable limits -The path to an all-round well-off society remains distant*, Research Institute of Economy, Trade and Industry.

Ng, S, 06/09/2003: China: **Tale of two Deltas**", *Asia Times Online*, <http://www.atimes.com/atimes/China/EI06Ad01.html> (01/09/2007).

Lee, S.C and Lee, K.B, 2002: *Inward Investment and the Transformation of Regional Economies in China*, *DISP Journal*, 151, 30-41.

Qu, T and Green, M, 1997: *Chinese Foreign Direct Investment: A subnational perspective on location*. Ashgate Publishing Ltd: Aldershot.

State Statistical Bureau (SSB), 2005: *China Statistical Yearbook 2005*, China Statistical Publishing House.

SBB, 2006: *China Statistical Yearbook 2006*, China Statistical Publishing House.

Tan, C and Wai, H, 2000: *The Regionalisation of Chinese Business Networks: a Study of Singaporean Firms in Hainan, China*, *Professional Geographer*, 52 (3), 437-454.

The Economist, 20/03/2004: *Behind the Mask: a Survey of Business in China*.

The Economist, 11/01/2007: *The Problem with Made in China*, http://www.economist.com/business/displaystory.cfm?story_id=8515811, (26/06/2007).

United Nations Conference on Trade and Development, 2006: *World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development*. United Nations Publications: New York.

Wai, H and Yeung, C, 1999: *The Internationalisation of ethnic-Chinese Business Firms from South-East Asia: Strategies, Processes and Competitive Advantage*, *International Journal of Urban and Regional Research*, 23 (1), 88-102.

Wei, Y, 2003: *Foreign Direct Investment in China*, Lancaster University Management School, Working Paper 2003/02.

Zheng Yongnian and Chen Minjia, 2007: China's regional disparity and its policy responses, China Policy Institute: the University of Nottingham, Briefing Series: 25.